

ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ
„ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР“
ЮРИДИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „ПСИХОЛОГИЯ“

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.пс.н. Майяна Митевска

ОТНОСНО: дисертационен труд на Sadhana Ghnayim

на тема

**Въздействието на негативните социални реакции върху
разкриването на изнасилване сред арабските семейства в Йерусалим**

за присъждане на образователна
и научна степен „доктор“,
професионално направление
3.2. „Психология“,
докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“

Научни ръководители:
доц. д-р Петър Нешев,
доц. д-р Йоанна Недялкова

Варна, 2024

Рецензията е възложена по решение на Научното жури, определено със Заповед на Ректора на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“ №885/22.11.2023 г.

Sadhana Ghnayim е образователен консултант в гимназия – Сахнин. Изпълнява ролята на личен и групов треньор за кариерно развитие. Учител в началното училище (Al-Gadir) Sakhnin.

Дисертационният труд на Sadhana Ghnayim анализира актуална и значима тема за арабското патриархално семейство и пропастта между поколенията, където, както твърди автора „за разлика от старите времена, когато бащата беше доминиращата фигура в семейството и цялото семейство се подчиняваше на неговите заповеди и правила, днес новото поколение не разбира родителската роля и твърди, че родителите им не ги разбират, че родителите им са много консервативни, но и родителите не са доволни, че децата не зачитат традициите“. В този смисъл се разкрива важен изследователски проблем за връзката между два фундаментални конструкта – родителски стил на възпитание и изискванията на децата в модерната епоха, връзка, белязана от време на нестихващ, непрестанен преход. Sadhana Ghnayim представя проучване върху моделите на управление на конфликти и стратегиите за разрешаване на конфликти в рамките на арабско-израелското семейство, конфликти центрирани между родителите и техните деца в тийнейджърска възраст. Естеството на връзката между родители и деца в тийнейджърска възраст в арабското семейство и промените, настъпили в продължение на три поколения, са създали редица неразрешени проблеми, които често се управляват чрез традиционните семейни институции, но също така сега включват официални държавни институции, като граждански съдилища, организации за социално

подпомагане и дори полицията. Освен изследване на конкретни случаи се анализира и актуална литература по проблема.

Въз основа на проучените научни източници по темата на дисертацията се извежда заключението, че в действителност няма ясна връзка коя от променливите „модернизация“ или „глобализация“ има по-голямо влияние върху управлението на вътрешносемейни спорове между родители и техните деца по-конкретно. Търси се обоснован отговор на следните изследователски въпроси:

1. Има ли значителна положителна връзка между нивото на религиозност на семейството и стила на управление на конфликта на принуда?

2. Има ли значителна положителна връзка между нивото на образование на родителите и търсенето на съвместно решаване на проблеми при спор с техните деца?

3. Има ли значителна положителна връзка между нивото на доходите на родителите и тяхната готовност да възприемат стила на търсене на компромис с децата си в спор?

4. Има ли значителна положителна връзка между патриархалната природа на родителите и склонността на децата им да възприемат стила на избягване на управление на конфликти?

5. Има ли значителна положителна връзка между патриархалния характер на родителите и тяхното ниво на религиозност, от една страна, тенденцията на техните деца да възприемат стила на настаняване?

Изследването предоставя широка и задълбочена картина на природата и причините за конфликтите между родители и деца и съществуващите

стратегии за справяне с тези конфликти. Направен е сравнителен анализ, който дава отговор на въпроса, дали арабско-ислямската култура наистина е статична или не, като хвърля светлина върху процеса, наречен „пропастта между поколенията“, „пропасть“ между родителите и техните деца и дали промяната е по-очевидна сред християнските арабски семейства, отколкото сред мюсюлманските арабски семейства.

Проучването изследва връзката и валидността на характеристиките на едно средно арабско-израелско семейство, като степен на религиозност, патриархат, ниво на образование, ниво на доходи, от една страна, и стила, възприет от такова семейство при управление на конфликти: избягване, приспособяване, принуждаване, сътрудничество при решаване на проблеми. Представената извадка включва около 180 тийнейджъри жени и мъже, избрани на случаен принцип от различни арабски гимназии в района на Галилея и техните родители. Освен това са проведени 15 интервюта с родители и тийнейджъри, които разширяват обхвата на анализа, търсят проверка на издигнатите хипотези и са логично използвани като част от качествената методология в изследването, наред с количествената. Методите за оценка и измерване на проучваните тези осигуряват достоверни изследователски резултати. Sadhana Ghnayim успешно ги съчетава и изразява информацията графично. Анализите са базирани на подходяща статистическа обработка изпълнена с SPSS.

Съдържанието на дисертацията е логично структурирано в увод, четири глави, заключение и е с общ обем 227 страници. Основният текст съдържа 48 таблици и 56 фигури. Списъкът с референции се състои от 151

английски академични източника. Включени са 3 приложения (46 страници).

Получените резултати са интерпретирани от гледна точка на степента, в която потвърждават хипотезите. Въз основа на това са получени следните изводи:

- по-младото поколение е различно от своите родители по своята привързаност към ислямската религия или тяхната религиозност;
- по-младото поколение е по-повлияно от западната светска култура, отколкото техните родители;
- разрешаването на конфликтите е ефективно с компромисния метод, следвайки арабската поговорка: по-големият контейнер може да побере по-малкия контейнер“;
- друго важно наблюдение е, че образованите родители в арабско-израелското общество са склонни да бъдат по-светски и по-малко консервативни и в резултат на това такива родители са предразположени да бъдат по-малко патриархални. При уреждане на спор такива родители са склонни да предоставят на децата си повече свобода при вземането на решения;
- децата от по-образовани семейства обаче са склонни да се подчиняват без да задават въпроси и са наясно, че подчинението е в техен личен интерес, поради което тези тийнейджъри са склонни да се държат според правилата, определени от техните родители;
- променливата „религиозни вярвания“ има значително влияние, като коефициентът ѝ е с отрицателен знак;
- променливата „пол“ на тийнейджъра е значима по отношение на стила на управление на конфликти, където момичетата на тази

възраст са по-склонни да не провокират родителите си или да си тръгнат, като по този начин избягват конфликт с родителите си.

Представени са три авторски публикации по темата на дисертацията.

Авторефератът е изграден според изискванията и отговора на съдържанието, представено в дисертационния труд.

Обобщение: Проведеното теоретично и емпирично изследване ми дава основание да смятам, че представеният дисертационен труд на Sadhana Ghnauim има характер на самостоятелно научно изследване в рамките на научната специалност „Психология“.

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ.

Затова предлагам на научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Sadhana Ghnauim в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“.

7.01.2024 г.

Изготвил рецензията:

гр. Варна

(проф. д.н. Майяна Митевска)